

Тақризи роҳбари илмӣ Абдулазизов Ваҳобҷон

ба рисолаи илмии Камолова Гадобегим – «Асосҳои лингводидактики таълими пунктуатсия ва нақши он дар саводнокии нутқи хаттию шифоҳии хонандагон дар дарсҳои забони тоҷикӣ» барои дарёфти дараҷаи илмии номзоди илмҳои педагогӣ аз рӯи ихтисоси 13.00.02 – Назария ва методикаи омӯзишу парвариш (Забон ва адабиёти тоҷик)

Проблемае, ки унвонҷӯ Камолов Г. мавриди баррасӣ қарор додааст, актуалӣ аст, зеро забони тоҷикӣ дорои таркиби луғавии бою ғанӣ, сохтори грамматикӣ хос ва низоми муайяни аломатҳои китобат мебошад. Аломатҳои китобат барои ҷудо кардани ҳудуди калима, ибора ва ҷумлаҳо хизмат мекунад. Онҳо дар нутқи хаттӣ барои муайян, равшану возеҳ кардани маъно ва тарзҳои ифодаи нутқ кӯмак мерасонанд. Маъноҳои зиёди хабарӣ, пурсиш, амру фармон, киноя, маҷоз ва монанди инҳо, ки дар забони гуфтугӯ (нутқи шифоҳӣ) дида мешаванд, сабаби дар навиштор ба вучуд омадани аломатҳои гуногуни китобат гардидаанд.

Маъноҳои зиёду мухталифе, ки нависанда ба рӯи коғаз сабт менамояд, бе ёрии аломатҳои китобат пурра фаҳмида намешаванд. Бинобар ин, аломатҳои китобат дар қатори калимаҳо барои фаҳмидани маънои ҷумла хизмат мекунад.

Ба сабаби мавҷуд набудани тадқиқоти алоҳидаи махсус доир ба аломатҳои китобат ва методикаи таълими истифодаи онҳо ҳам омӯзгорон ва ҳам хонандагон ба мушкилӣ дучор мешаванд ва хатоҳои зиёди китобат содир менамоянд. Ана ҳамин масъалаҳо зарурату муҳимии тадқиқотро ба миён овардааст.

Мақсади тадқиқотро ҷиҳатҳои назариявӣ ва амалии методикаи таълими аломатҳои китобат, қорбасти дурусти онҳо дар нутқ ва бо ҳамин роҳ боло бурдани саводнокии нутқи хаттию шифоҳии хонандагон, тақмили системаи тому яқлухти таълими забони модарӣ дар муассисаҳои таҳсилоти миёна ташкил медиҳад.

Барои расидан ба ҳадафи тадқиқот дар раванди пажӯҳиш қорҳои зерин иҷро карда шудаанд:

1. Омӯхтану нишон додани нақши асару мақолоте, ки оид ба аломатҳои китобат ва методикаи таълими онҳо дар таълими забони тоҷикӣ таълиф шудаанд.

2. Таҳлили барнома ва китобҳои дарсӣ дар иртибот ба масъалаҳои омӯхтани аломатҳои китобат.

3. Мушоҳидаи дарсҳои муаллимон, талаффуз ва сифати хониши талабагон, таҳлили қорҳои хаттии онҳо вобаста ба истифодаи аломатҳои китобат.

4. Пешниҳоди метод, тарзу усул ва воситаҳои самараноки омӯхтани аломатҳои китобат ҳангоми таълими мавзӯҳои гуногуни забон (лексика, морфология, синтаксис), ки аз озмоиши таълимӣ гузаштаанд.

5. Пешниҳодоти амалӣ доир ба беҳтар шудани барномаю китобҳои дарсӣ вобаста ба таълими аломатҳои китобат.

Навоварии илмӣ ва аҳамияти назариявии диссертатсия аз инҳо иборат аст:

– асоснок кардани хусусиятҳои ҳар як аломати китобат дар забони тоҷикӣ;

– аз ҷиҳати методӣ тадқиқ ва собит намудани моҳияти аломатҳои китобат, ки дар якҷоягӣ бо дигар унсурҳои забон (калима, шаклҳои грамматикӣ ва калима ва сохти синтаксисӣ) барои ифода фикр ва ҳиссиёти шахс хизмат мекунанд;

– дарк кардану ҳалли бошууронаи мавзӯҳо, ки барои муаллимон ва хонандагон пешниҳод шудаанд, ҳамчун роҳнамо хизмат мекунанд.

Тадқиқот аҳамияти калони амалӣ дорад, аз ҷумла:

1. Пешниҳоди таъйинот ва мавқеи дуруст истифода бурдани аломатҳои китобат дар нутқи хаттӣ.
2. Риояи ист ва оҳанги талаффуз ҳангоми хондан ва баёни фикр.
3. Пешниҳод ва баъзе маслиҳатҳо ҷиҳати беҳтар шудани барномаҳои таълимӣ ва китобҳои дарсӣ.

4. Таълими метод, тарз ва воситаҳои муассир, ки самаранокии омӯзиши аломатҳои китобатро ҳангоми таълими унсурҳои забон таъмин менамоянд.

Ғайр аз ин (аз рӯи натоиҷи таҷриба ва озмоиши муҳаққик), илман асоснок ва собит карда шудааст, ки хонандагон дар як вақт аломатҳои китобат ва мавқеи истифодаи онҳоро фаҳмида наметавонанд. Барои дарки дурусту пурраи аломатҳои китобат ва мавқеи истифодаи онҳо мисолҳои зиёде оварда таҳлил кардан лозим аст ва баъд моҳияти истифодаи онҳоро ба хонандагон фаҳмондан зарур аст. Бе таҳлилу муқоиса намудан дар ҷумла вазифаи аломати китобат ва моҳияти истифодаи онҳоро фаҳмидан душвор аст. Барои ноил шудан ба ин мақсад усулҳои таҳлил, муқоиса ва ҷамъбастаниро истифода бурдан аз ғоида ҳолӣ нест. Дар натиҷаи истифодаи ин методҳо хонандагон қобилияти фикр кардан, асоснок намудан ва ба қароре омаданро пайдо мекунанд. Барои бедор кардани фикри хонандагон машқҳои системанок гузронидан лозим аст.

Хислатҳои шахсии унвонҷӯ Камолова Ғадобегим Раҳимовнаро танҳо мусбат метавон гуфт. Ӯ бисёр шахси меҳнатдӯст ва ҷӯянда аст. Дар байни коллективи илмию педагогӣ обрӯю эътибори калону ҳоса дорад. Дар бисёр конференсия, семинар ва мизҳои мудаварии илмӣ иштироқи маъруза кардааст. Дар маҷаллаҳои тақризшавандаи ҚОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ҚОА ФР 6 мақолаи илмӣ ва 2 мақола дар маҷаллаҳои дигари илмӣ ҷоп кардааст.

Ҳамчун роҳбари илмӣ чунин меҳисобам, ки диссертатсия ба талаботи «ҚОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон» ҷавобгӯ буда, муаллифи он Камолова Ғадобегим Раҳимовна барои гирифтани дараҷаи илмии номзоди илмҳои педагогӣ аз рӯи ихтисоси 13.00.02 – Назария ва методикаи омӯзишу парвариш (Забон ва адабиёти тоҷик) сазовор мебошад.

Роҳбари илмӣ:

Номзоди илмҳои филологӣ, дотсенти кафедраи забони муосири тоҷикии ДМТ

Абдулазизов Ваҳобҷон

Имзоро тасдиқ мекунам
Сардори раёсати кадрҳо ва
корҳои махсуси ДМТ

Тавқиев Эмомалӣ